

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТА ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

In this article the mechanisms of students motivation in distance education in higher education are reviewed, the researches of modern domestic and foreign scientists on this issue are analyzed, the major practical recommendations for improving motivation in distance learning are highlighted.

Сучасна соціально-медична та епідемічна ситуація, що панує вже впродовж року вплинула на освітнє середовище, а саме, на стан вищої освіти та її організацію. Швидкий перехід та панування дистанційного навчання вплинуло на мотиваційний компонент навчальної діяльності сучасних студентів. На сьогодні ми маємо як позитивні зміни (мобільне відвідування занять) так і негативні, а саме, зниження мотиваційного компоненту навчальної діяльності сучасних студентів вищих навчальних закладів.

Перехід до дистанційного навчання у ВНЗ виявив, що більшість методів мотивації до навчальної діяльності працюють не так ефективно, як в традиційній вищій школі. Наприклад, студенти не можуть порівняти свої досягнення з успіхами інших, існують у власному он-лайн просторі, де спілкування відбувається в основному з викладачами. Отже, постає проблема формування мотиваційного компоненту навчальної діяльності в умовах дистанційного навчання.

Важливим фактором успішного та вдалого дистанційного навчання сучасних студентів є правильний сформований мотиваційний компонент навчальної діяльності. Сучасна наука література розглядає основні проблеми формування мотиваційного компоненту навчальної діяльності у студентів ВНЗ, а саме: мотиви вступу до ВНЗ досліджували О. В. Гілюн, Г. А. Мухіна, А. Н. Мечніков; вивчення мотивації студентів відповідно до курсу на якому навчається студент (Р.С. Вайсман, А. О. Реан, П. М. Якобсон та ін.); розкрито основні умови, що впливають на формування студентів позитивної мотивації до навчальної діяльності (Н. П. Волкова, А. І. Гебос, С. С. Занюк, В. Я. Кикоть, В. Є. Михайличенко, В. В. Полянська, О. Б. Тарнопольський, В. А. Якунін та ін.).

Але, незважаючи на наявність у сучасній науці значної кількості психолого-педагогічних праць, присвячених проблемі формування мотиваційного компоненту навчальної діяльності студентів ВНЗ, питання щодо формування мотивації до навчання у часи пандемії є одним із актуальних питань педагогіки та психології.

Треба зазначити, що навчальна діяльність сучасних студентів вищих навчальних закладів формувалась у підлітковий період та включає наступні компоненти:

- емоційний, що впливає на розвиток позитивної емоційної реакції студента у його навчальній діяльності;
- цільовий, впливає на формування мети та досягнень у навчанні;
- пізнавальний, формує навички самовдосконалення;
- мотиваційний, що спрямований на усвідомлення студентом того, задари чого студент вчиться.

Основною задачею сучасних педагогів ВНЗ стає формування та підтримка у студентів мотиваційного компоненту пізнавальної діяльності у продовж всього дистанційного навчання та психологічного забезпечення м'якого переходу як у дистанційне навчання так і повернення до традиційного навчання.

Звернемо увагу, що більшість психологів розглядають мотивацію до навчання як складне психологічне утворення, що спонукає до свідомих дій та вчинків, а також є основою для цих дій. За думкою ряду науковців на формування мотиваційного компоненту навчальної діяльності студентів впливають наступні умови:

- 1) професіоналізм викладача (бажання та вміння навчити);
- 2) ставлення до студента як до компетентної особистості;
- 3) самовизначенню студента, розвиток позитивних емоцій студента;
- 4) організація навчання як процесу;
- 5) використання методів, що стимулюють навчально-пізнавальну діяльність;
- 6) усвідомлення найближчих та кінцевих цілей навчання;
- 7) професійна спрямованість навчальної діяльності;
- 8) доступність змісту навчального матеріалу, що пропонується викладачем на занятті (О.В.Черняк, 2013).

Якщо, окремо розглядати кожну з умов, то треба зазначити, що на забезпечення цих умов впливає саме фігура викладача ВНЗ. Але саме самовизначення студента, усвідомлення студентом мети навчання та професійна спрямованість навчання залежить саме від особистості сучасного студента ВНЗ.

Також, необхідно звернути увагу на таку умову як формування та розвиток позитивного емоційного стану студентів. Дуже важливе та актуальне питання в нашій сучасності. Пандемія коронавірусу, та пов'язане із ним дистанційне навчання передбачав соціальну ізоляцію, що впливає на емоційні стани та переживання людини під час такої непересічної соціальної ситуації в країні та світі. Багато припущень стосувалося того, що під час карантинних обмежень у людини можуть з'являтися ознаки депресії, підвищуйте рівень тривоги, погіршуватися сон, на перших етапах може відчуватися паніка.(О.С. Чабан, О.О. Хаустова, 2020) Всі ці фактори не можуть не впливати на емоційний стан сучасних студентів, це впливає на мотиваційний компонент пізнавальної діяльності сучасних студентів ВНЗ, оскільки рівень навчальної діяльності студентів знижується, що впливає на якість їх майбутньої професійної підготовки.

Аналізуючи мотиваційний компонент навчальної діяльності студентів зазвичай науковці досліджують лише позитивну мотивацію до навчання, оскільки, негативна мотивація гальмує розвиток людини в цілому та її креативні здібності зокрема. (О.В.Черняк, 2013). Багато наукових джерел трактують стійку позитивну мотивацію до навчання як мотивацію, яка заснована на потребах та інтересах людини і не вимагає додаткових стимулів, зовнішнього впливу. А.О. Реан стверджує, і ми повністю з ним згодні, що висока позитивна мотивація може відіграти роль компенсуючого чинника у випадку недостатньо високих здібностей; однак у протилежному напрямку цей фактор не спрацьовує – ніякий високий рівень здібностей не може компенсувати відсутність навчального мотиву або його низьку вираженість, не може привести до значних успіхів у навчанні. Отже, мотиваційна складова навчальної діяльності охоплює пізнавальні потреби, мотиви і сенси навчання. Під час занять у студентів має виникати потреба у самовдосконаленні, самореалізації та самовираженні. Значну роль у формуванні цієї потреби відіграє співробітництво між викладачем та студентами, а також між самими студентами, яке в навчальному процесі відбувається за допомогою діалогу.(О.В.Черняк, 2013).

Але, вивчаючи сучасні дослідження (І. Г. Головська, Т. М. Лазаренко, Т. М. Чернева) можна зазначити, що тривалий час дистанційного навчання у ВНЗ вплинув на перетворення позитивної мотивації на негативну, або, навіть, "байдуужої мотивації" до отримання професійних знань.

Студент приймає участь у навчанні, відвідує лекційні та практичні заняття, виконує поставлене завдання, але не проявляє наполегливості, відсутня зацікавленість, відчувається відсутність «ентузіазму» до отримання знань, а отже з'являється розчарування у майбутній професійній діяльності. Іноді, зустрічається незадовільність студентів форматом дистанційного навчання.

Перед сучасними викладачами ВНЗ постає завдання відчувати час та міру використання певних стимулів для підтримання мотиваційного компоненту навчальної діяльності.

Черняк Н. О. пропонує використовувати традиційні методи формування мотиваційного компоненту навчальної діяльності студентів: методи стимулювання обов'язку й відповідальності в навчанні. Методи формування пізнавального інтересу – це, насамперед, методи активізації навчання: робота у малих групах, дискусія, «мозкова атака», аналіз конкретних ситуацій, інсценізація, презентація, проектні роботи. Методи стимулювання обов'язку і відповідальності, де використовується контроль знань та умінь з боку викладача (Н. О. Черняк, 2013). Складність в тому, щоб перетворити ці методи відповідно до дистанційного навчання

Отже, одним із основних завдань сучасних викладачів стає формування саме позитивної мотивації до навчання діяльності у студентів під час дистанційного навчання, що впливає на їх професійне становлення. Досліджуючи тему можна визначити такі умови, що впливають на формування позитивної мотивації навчальної діяльності студентів: 1) професіоналізм викладача (мобільність та організація дистанційного навчання відповідно до умов дистанційного навчання); 2) дисципліноване відношення студента до процесу дистанційного навчання; 3) психологічний стан студента; 4) перетворення методів, що стимулюють навчальну діяльність відповідно до дистанційного навчання (втілення в навчальний процес методу тренінгу ті ігрового навчання, використання прикладів з життя, нового актуального матеріалу).

Також найефективнішими способами вмотивувати студентів залишається мотивація оцінками, можливість спілкуватися з одногрупниками, а також зворотний зв'язок від викладачів. Ще одним актуальним кроком є розробка корекційної програми щодо формування мотиваційного компоненту навчальної діяльності студента під час дистанційного навчання.